

26.3.2025

Diaarinro VN/25123/2024

Ennallistamissuunnitelman valmistelun teemaryhmän 1 Maa- ja sisävesiluontotyytit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (Artiklat 4 ja 9),

5. kokous

Aika: Keskiviikko 26.3.2025 klo 12.30–15.00

Paikka: Teams

Paikalla: Mikko Kuusinen (pj), Hanna-Leena Keskinen, Esko Hyvärinen, Olli Ojala, Turo Hjerppe, Iris Mäntylä (ympäristöministeriö), Katja Matveinen (varapi), Janne Pitkänen, Antti Parjanne, Jouni Tammi, , (maa- ja metsätalousministeriö), Antti Sallinen (Suomen ympäristökeskus), Santtu Kareksela (Metsähallitus Luontopalvelut), Lauri Karvonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), Pirkko Siikamäki (ELY-keskus), Jarkko Nurmi (Suomen riistakeskus), varajäsen Arto Sorri (Suomen metsäkeskus), varajäsen Sakari Sarkkola (Luonnonvarakeskus) varajäsen Mari Lyly (Suomen riistakeskus), Anna Suuronen (Syke), Maija Häggblom (Ahvenanmaan maakuntahallitus) sihteerit Aija Kukkala, Marita Arvela (Suomen ympäristökeskus) ja Raisa Nikula (Luonnonvarakeskus)

Poissa: Antti Leinonen, varajäsen Ville Schildt, (maa- ja metsätalousministeriö), Pauliina Louhi (Luonnonvarakeskus), varajäsen Hannu Lehtonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), varajäsen Marja-Liisa Pitkänen (ELY-keskus), varajäsen Raisa Tiilikainen (Metsähallitus Luontopalvelut), varajäsen Mari Annala (Suomen ympäristökeskus)

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.31. Asialista hyväksyttiin.

Teemaryhmän uusi jäsen Lauri Karvonen (Metsähallitus Metsätalous Oy) esittäytyi.

2. Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen

Edellisen kokouksen (kokouksen 25.2.2025 sekä lisäkokouksen 5.3.2025) pöytäkirja hyväksyttiin ilman huomautuksia.

3. Ohjausryhmän reunaehdot ennallistamissuunnitelman laatimiseen (Mikko Kuusinen)

Ohjausryhmässä laadittu esitys reunaehdoista ennallistamissuunnitelman laatimiseen esiteltiin. Reunaehdot on tarkoitettu taustaksi koko ennallistamissuunnitelman hankkeelle ja teemaryhmille. Projektiryhmä oli halunnut myös muistuttaa teemaryhmiä siitä, että vaikka reunaehdot ovat olemassa ja tehty, ennallistamissuunnitelmaa valmistellaan aina asetusta noudattaen, eli mikäli reunaehdot ovat ristiriidassa asetuksen sisällön kanssa toimitaan aina asetuksen mukaisesti.

Todettiin, että teemaryhmää 1 koskeva keskeisin ohjausryhmän reunaehto koskee luontotyyppien suotuisia viitealoja (FRA):

- *Luontotyyppien suotuisaa viitealaa (FRA) määriteltäessä vertailuarvoksi valitaan lähtökohtaisesti luontotyyppien pinta-alat vuonna 1995. Teemaryhmät voivat esittää hyväksyttäväksi muuta referenssiarvoa ohjausryhmälle luontotyypeittäin.*

- *Luontotyyppien suotuisat viitealat ja ennallistamisen tarve arvioidaan teemaryhmissä asiantuntijatyönä ja perustuen kaikkeen käytettävissä olevaan tutkimus-, seuranta- ja inventointitietoon.*

Puheenjohtaja totesi, että teemaryhmän työskentelyä ohjaa suotuisan viitealan (FRA) osalta vuoden 1995 luontotyyppien pinta-alat, ja jos teemaryhmä esittää vaihtoehtoisia ratkaisua, se tulisi viedä ohjausryhmään keskusteltavaksi ja hyväksyttäväksi.

Ohjausryhmän reunaehdoissa esitetään lisäksi, että laajapinta-alaisten luontotyyppien määritelmien tulkintaa tarkastellaan ja selkeytetään, ja tämäkin kohta todettiin merkittäväksi teemaryhmän työskentelyn kannalta.

- *Laajapinta-alaisten/merkittävimpien metsäisten direktiiviluontotyyppien määritelmien tulkintaa tarkastellaan ja selkeytetään Natura-verkoston ulkopuolella lähtökohtana EU:n alkuperäiset määritelmät*

Kolmas teemaryhmän työskentelyn kannalta merkittävä kohta koskee luonto- ja lintudirektiivin raportoinnissa tuotettavia aineistoja:

- *Luonto- ja lintudirektiivin raportoinnissa käytettävistä määritelmistä ja raportoinnin tuloksista ei voida suoraan johtaa ennallistamistavoitteita kansalliseen suunnitelmaan.*

Reunaehtojen esittelyn jälkeen käydyssä keskustelussa nostettiin esille puheenjohtajan jo esiin tuoma huomio teemaryhmän mahdollisuudesta tarvittaessa perustellusti poiketa vuoden 1995 vertailutasosta. Reunaehdot herättivät keskustelua ja asiasta esitettiin mm. seuraavia huomioita ja näkökulmia:

- Suotuisan viitealan (FRA) määritelmä on päätetty luontodirektiivin säätämisen yhteydessä komission ja jäsenmaiden toimesta jo yli 20 vuotta sitten, ja suotuisan viitealan määritelmä on nyt kirjattu ennallistamisasetukseen.
- Kun luontodirektiivin mukaista suojelutasoarviointia tehdään luontotyypeille, komission ohjeiden mukaan suotuista viiteala ei voi olla pienempi kuin se oli luontodirektiivin astuessa voimaan Suomessa eli vuonna 1995. Luontodirektiivi itsessään on vuodelta 1992 ja Suomi liittyi EU:hun vuonna 1995.
- Monet luontodirektiivin luontotyypeistä eivät ole olleet vuonna 1995 suotuisassa suojelutasossa, eikä luontotyyppien vuoden 1995 pinta-ala ole siten välttämättä suotuista pinta-ala. Jos näiden luontotyyppien vuoden 1995 pinta-aloja käytetään vertailutasona, voi se jarruttaa tai estää niiden suotuisan suojelutason saavuttamisen.
- Jos luontotyyppien epäsuotuisa suojelutaso johtuu siitä, että luontotyyppien pinta-ala on ollut riittämätön jo vuonna 1995, ei suotuisaa viitealaa voi silloin johtaa vuoden 1995 tasosta. Esimerkkinä tällaisesta luontotyyppistä annettiin boreaaliset luonnonmetsät (9010), jolla luontotyyppien laatu sen nykyisellä esiintymispinta-alalla on kyllä kunnossa, mutta pinta-alaa olisi lisättävä, jotta saavutettaisiin suotuista pinta-alan kokonaismäärä ja sitä kautta luontodirektiivin tavoite eli suotuista suojelun taso.
- Lisäksi ennallistamisasetuksen artiklassa 14, kohdassa 2iii on todettu, että luontotyyppien suotuisan viitealan määrittelyssä on otettava huomioon aineistot historiallisesta levinneisyydestä.
- Luontodirektiivin lajeilla on ollut myös tilanteita, joissa on oltu huomattavasti alle suotuisan suojelutason, kun luontodirektiivi astui voimaan. Joidenkin lajien tilannetta on luontodirektiivin voimaan astuttua pystytty parantamaan vuoden 1995 lähtötilanteesta.
- Ennallistamissuunnitelman laatimisessa olisi hyvä tunnistaa yhteys luontodirektiivin raportointiin. Kun ennallistamissuunnitelmalle asetetaan reunaehdot suotuisan viitealan osalta siten, että vertailutaso asetetaan vuoteen 1995, mennään väistämättä eri linjoille luontodirektiivin suojelutasoarvioinnin ja ennallistamissuunnittelun välillä. Tämä johtaisi siihen, että luontodirektiivin mukaisessa suojelutasoarvioinnissa annettaisiin erilaisia arvioita (ja lukuarvoja FRA:lle) kuin ennallistamissuunnitelmassa. Ennallistamissuunnitelmassa on kyse luontodirektiivin operationalisoimisesta, eli sellaisten lyhyen ja keskipitkän aikavälin tavoitteiden asettamisesta, joilla luontodirektiivin tavoitteet saavutetaan, joten direktiiviraportoinnin ja ennallistamissuunnitelman lukujen tulisi olla linjassa.

- Luontotyytit ovat heterogeenisiä, ja kaikkien kohdalla ei voida lähteä tarkastelemaan suotuisaa viitealaa kategorisesti vuoden 1995 tilanteen kautta.
- Luontotyyppien tilan parantamisessa ja ennallistamissuunnitelman laatimisessa on myös kysymys siitä, mitä on luontotyyppien hyvä tila ja luontotyyppien tilan parantaminen.
- Ennallistamissuunnitelmassa on tärkeää asettaa realistisia tavoitteita suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin.

Puheenjohtaja totesi, että vuoden 1995 pinta-alan huomioiminen reunaehtoien mukaisesti on asia, johon on palattava tulevissa luontotyyppikeskusteluissa ja -käsittelyissä. Tämän lisäksi teemaryhmän on myös varmistettava, että teemaryhmän esitys on ennallistamisasetuksen mukainen.

Keskustelussa tuotiin myös esille, että teemaryhmän käytettävissä olevissa taustamateriaaleissa on luontodirektiivin suojelutasoarvioinnin tuloksia, jotka ovat toistaiseksi luonnoksia. Suojelutasoarvioinnin tulokset valmistuvat ja vahvistuvat vasta kun ne on toimitettu EEA:lle ja komissiolle. Täten tuloksiin on suhtauduttava luonnoksina, ja huomioitava niihin mahdollisesti vielä tehtävät tarkennukset.

4. Kosteikkoluontotyyppien esittely

Puheenjohtaja avasi kosteikkoluontotyyppien käsittelyn.

Antti Sallinen piti yleisesityksen suoluontotyypeistä (Liite 1), jossa hän taustoitti soiden vesitaloudellisia tarkasteluja sekä luontodirektiivin suoyhdistymätyyppien tilan arvioinnissa käytettyjä menetelmiä.

Esittelyä kehuttiin havainnollistavaksi ja erinomaiseksi, ja sen jälkeen käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Esittely toi hyvin esiin yhtymäkohtia myös kokouksen alussa esiteltyihin ennallistamissuunnitelman laatimisen reunaehtoihin ja sen avulla havainnollistui mm. mahdollisuudet ja synergiat vesilintujen elinympäristöjen tilan parantamiseksi.
- Suoluontotyyppien tilan parantamisen kanssa olisi mahdollista yhdistää mm. vesistöjen tilan paraneminen ja suolinnuston sekä taantuneiden vesilintujen tilan parantaminen.
- Olisi hyvä tunnistaa ne kohteet, joissa olisi ensisijaisesti suurinta potentiaalia parantaa suoluontotyyppien tilaa. Priorisoinnissa olisi mahdollisuus huomioida eri tekijöitä. Esimerkiksi annettiin sellaiset suot, jotka ovat kokonaan itsessään ojitamattomia, mutta niiden tilan parantaminen vaatisi kuitenkin toimia niitä ympäröivällä alueella. Tällaisista kohteista olisi hyödyllistä tuottaa aineisto ja sitä kautta ryhtyä edistämään vapaaehtoisia toimia. Toisin sanoen, olisi tarpeellista tehdä näkyväksi se, missä olisi mahdollista toimia. Tämän tyyppisiä tutkimuksia ja selvityksiä on ollut jo käynnissä: mm. Tapio Oy tuottaa valuma-alueityypisiä tarkasteluja, joilla on mahdollista tunnistaa potentiaalisimpia suokokonaisuuksia. Myös Priodiversity LIFE-hankkeessa on käynnissä vastaavia tarkasteluja.
- Suoluontotyyppien yhteydessä on tärkeää tarkastella vesistövaikutuksia, jotta luodaan lisää kokonaiskuvaa synergioista. Metsähallituksen luontopalvelut tekee soiden vaikutusalueiden rajauksia ja tuottaa selvitystä aiheesta.
- Passiivinen ennallistaminen nostettiin esiin, ja kysyttiin, mitä termiä kannattaisi käyttää passiivisesta ennallistamisesta. Suoluontotyypeillä saatetaan tarvita aktiivisia toimia vain pienelle osalle pinta-alasta. Tämä on myös ennallistamissuunnitelman viestinnän kannalta tärkeä huomio, sillä suoluontotyytit ovat joissain tapauksissa niitä luontotyypejä, joille ei tarvitse välttämättä tehdä mitään, vaan jättää kohteita ennallistumaan ja palautumaan.
- Keskustelussa tuotiin esille, että soiden ennallistamisseurantaverkoston uudet tulokset on juuri julkaistu, ja se ajattelutapa, että kaikki suot ennallistuisivat passiivisesti on yksinkertaistava. Seurantatulokset näyttävät, että passiivisessa ennallistumisessa on kohdekohtaista vaihtelua. Suon

ennallistuminen voi myös olla lopputulokseltaan erilainen kuin on otaksuttu, ja suo voi muuttua erilaiseksi suoksi kuin se on alun perin ollut, varsinkin jos ei tunneta suon historiaa ja suunnitella toimenpiteitä sen pohjalta.

- Passiivisen ennallistumisen yhteydet vesistövaikutuksiin tuotiin myös keskustelussa esiin. Ojituksen jälkeen tapahtuu vesistöpäästöjä ja niiden ennustetaan jopa lisääntyvän ilmastomuutoksen etenemisen myötä. Passiivinen ennallistaminen yksinään ei ole hyvä ratkaisu verrattuna siihen, että ojat laitetaan huolellisesti umpeen. Olisi huomioitava myös metsäojituksen aiheuttama huuhtouma ja sen kuljettamien ravinnepäästöjen pidättäminen.

Suoluontotyyppejä käsiteltiin seuraavaksi luontotyyppikorttien kautta. Luontotyypeistä ehdittiin käsitellä keidassuot, aapasuot ja puustoiset suot. Keskustelussa ei pysytty tiukasti tiettyjen suoluontotyyppien sisällä, ja koska suot esiintyvät usein erilaisina suoyhdistyminä niistä oli luontevaa keskustella myös suokokonaisuuksien tasolla.

Keidassuot (7110) BOR:

Käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Keidassoilla on paljon ei-hyvässä tilassa olevaa pinta-alaa, mutta myös päällekkäisyyttä on paljon mm. puustoisten soiden kanssa.
- Keskustelussa nostettiin esille kysymys, miten on mahdollista luotettavasti jaotella pinta-alaa eri direktiiviluontotyyppille. Luonnonsuojelualueilta on tehty päällekkäisyysarvioita (mm. paljonko päällekkäistä pinta-alaa esiintyy puustoisten ja aapasoiden välillä) ja tulosten mukaan päällekkäisyysprosentti on suuri. Laskentamenetelmissä on toki kehittämistä, ja siinä, miten päällekkäisyyttä voidaan arvioida suojelualueiden ulkopuolella.
- Keskusteltiin myös siitä, tuleeko ennallistamissuunnitelman seurannassa haasteita, jos luontotyyppien pinta-aloissa on kokonaistarkastelussa päällekkäistä osuutta. Usein kun ennallistetaan keidassoita ja aapasaita, tulee samalla parannettua myös puustoisia soita. Metsähallituksen luontopalvelut on käsitellyt eri direktiivisuoluontotyyppejä ja niiden pinta-aloja erikseen, mutta silloin ennallistamistavoitteisiin ja -arvioihin tulee mukaan liiallisesti pinta-alaa. Olisi tarvetta tuottaa ennallistamisen tarvearvio myös kokonaisuus huomioiden.
- Eri direktiiviluontotyyppien pinta-alojen laskeminen ja seuranta erikseen olisi kuitenkin tärkeä järjestää, vaikka käytännössä ennallistamista tehtäisiin kohteilla, joihin kuuluu hyvin erilaisia suoluontotyyppejä.
- Keskustelussa esitettiin myös kysymys, minkä kokoinen on yksi keidassuo, ja jos ajatellaan ei-hyvässä tilassa olevaa pinta-alaa ja ennallistamistavoitetta, montako suota silloin pitäisi ennallistaa. Keskustelussa tuotiin esille, että suoraan tällaista lukua ei voida antaa, mutta on toki mahdollista tehdä arvioita.
- Onko keidassoilla (erityisesti niiden laideosilla) mahdollista ottaa käyttöön jatkuva kasvatusta? Ja riittääkö se, että kohde on jatkuvassa kasvatuksessa, ja sitä kautta parannetaan hydrologiaa? Laideosilla voitaisiin mahdollisesti saada hyötyä jatkuvapeitteisestä kasvatuksesta, jos oja ei kunnosteta. Siihen liittyy toisaalta epävarmuuksia, mm. riittääkö jatkuva kasvatusta ylläpitämään suota hyvässä tilassa, onko puuston haihdunta liian suuri, ja jääkö kasvupaikka liian kuivaksi suokasvillisuuden kannalta.
- Suokokonaisuuksien tilan parantamisessa jatkuva kasvatusta voisi olla yksi keino. Keskustelussa tuotiin myös esille, että voimaperäinen metsätalous ei sovi puustoisille soille, eikä puustoinen suo voi olla hyvässä tilassa, jos siellä harjoitetaan metsätaloutta.
- Olisi myös mahdollista tarkastella OECM-aluestatuksen edistämistä yhtenä tilan parantamisen keinona.

- Keidassoilla on se hyvä piirre, että suon keskiosa on sadeveden varassa, mutta kun tarkastellaan suokokonaisuutta ja sen tilan parantamista, nousee esiin erilaisia kysymyksiä.

Aapasuot (BOR, ALP)

Käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Aapasuot on hyvin laajapinta-alainen luontotyyppi, jolle on raportoitu suuri osuus ei-hyvässä tilassa olevaa pinta-alaa. Luontotyyppin levinneisyysalue on sen suuresta pinta-alasta huolimatta kuitenkin riittämätön, mikä selittyy sillä, että luontotyyppin eteläinen levinneisyys on puutteellinen. Esiintymisalueen pinta-ala voidaan sen sijaan todeta riittäväksi.
- Keskustelussa tuotiin esille, että monen luontotyyppin suojelutaso on muuttumassa parhaillaan käynnissä olevassa luontodirektiivin raportoinnissa epäsuotuisa-huonoon suojelutasoon. Tämä selittyy osin raportointitavan muutoksilla, mutta osalla kyse on aidoista muutoksista.
- Keskustelussa tuotiin esille suoluontotyyppin muuttuminen ja siihen liittyvä määrittely. Jos suo ei enää edusta alkuperäistä direktiiviluontotyyppiä, se edustaa kuitenkin aina jotain muuta suoluontotyyppiä.
- Voiko aapasuota palauttaa? Periaatteessa aapasuonkin voisi palauttaa entiselle turvetuotantoalueelle. Ranualla on mm. tehty juuri tällainen kokeilu, jossa aapasuota on yritetty palauttaa. Minerotrofisen suon palauttaminen on mahdollista, mutta keidassuon palauttaminen on eri kysymys (keidassuon muodostuminen on tuhansien vuosien prosessi).
- Mitä aapasuon palauttaminen maksaa? Erilaisia arvioita on esitetty, Metsähallituksen luontopalvelujen mukaan yhtenä arviona on annettu mm. 30 000 euroa/per hehtaari. On huomioitava, että pintamaan kuoriminen ja kuljettaminen pois on kallista.
- Keskustelussa palattiin siihen, miten FRA:n määrittelyä on tehty osana luontodirektiivin mukaista suojelutasoarviointia. Suojelutasoarvioinnin osana tehdyissä luontotyyppien FRA-määrittelyissä ei katsota luontotyyppejä yhteisesti eikä tehdä sosio-ekologisia tarkasteluja. FRA-määrittely on pidetty suojelutasoarvioinnissa puhtaasti teknis-tieteellisenä harjoituksena. On eri asia tarkastella sitä, miten ja mistä etsitään parhaita kohteita palauttamiseen, ja missä olisi erityisesti tarpeita tehdä toimenpiteitä.

Puustoiset suot 91D0

Käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Puustoiset suot on hyvin heterogeeninen luontotyyppi. Erilaiset alatyyppejä koskevat tarkastelut auttaisivat ymmärtämään, paljonko luontotyyppin kokonaispinta-alasta sisältyy kuhunkin alatyyppiin.
- Luonnonhoidon ja jatkuvan kasvatuksen menetelmät eivät sovellu puustoisille soille. Tämänkin vuoksi olisi hyödyllistä saada tietoa siitä, mitä kaikkea puustoisten soiden pinta-alaan sisältyy. Tässä yhteydessä tuotiin esille, että luontotyyppin tilaa parantavat toimenpiteet voivat olla yhteisiä suoyhdistymien kunnostamisen kanssa, mutta tilan parantamista tulisi tarkastella puustoisten soiden kriteereillä.
- Puustoisten soiden pinta-alaa on arvioitu valtakunnan metsien inventoinnin (VMI13:n perusteella). Turvekankaat ja muuttumat on laskettu pinta-alasta pois.
- Keskustelussa tuotiin esille luontotyyppin esiintymisalueen arvioinnin perustuminen VMI:iin ja se, että luontotyyppin määritelmien ja tulkintojen tarkentaminen olisi tärkeää. Tässä yhteydessä mainittiin MMM:n rahoittama Luhti-hanke, joka tarkastelee mm. näitä kysymyksiä puustoisten soiden osalta.

- Keskustelussa tuotiin esille myös luontotyyppin hyvään tilaan liittyviä näkemyksiä: Jos luontotyypppejä (ml. puustoiset suot) tarkastellaan direktiiviluontotyyppin hyvän tilan määritelmällä, siten, että jokaisella luontotyyppillä hyvä tila on luonnontila, suojelupinta-alan voisi laskea suoraan näistä pinta-aloista. Täytyy löytyä joustovaroja hyvään tilaan näin valtavalla pinta-alalla, ja sen sijaan keskittyä esim. siihen, miten arvokkaimpia luontotyyppikohteita olisi mahdollista priorisoida.
- Puustoisten soiden FRA:n määrittely herätti keskustelua ja esiin nostettiin kysymys, mistä FRA-arvio on saatu. Suotuisaa viitealaa (FRA) on määritetty suojelutasoarvioinnissa, pohjaten mm. VMI3-tuloksiin. Suotuisan viitealan määrittelyssä on pyrittävä arvioimaan, onko luontotyyppin pinta-ala riittävä, huomioiden kaikki ekologiset vaihtelut. Eteläisessä Suomessa puustoisten soiden nykyinen pinta-ala ei riitä asiantuntija-arvion mukaan kattamaan suotuisaa pinta-alaa.
- Puustoisten soiden hyvän tilan määrittely herätti myös keskustelua. Keskustelussa tuotiin esiin, että ojikot on tulkittu arvioinnissa ei-hyvään pinta-alaan, mutta tämä ei aina liene totta. Toisaalta aiemmassa suojelutasoarvioinnissa (v. 2019) arvio tehtiin vain ojittamattomien soiden osalta, mutta sekään ei ole oikea ratkaisu. Ojitetuissa soissa on myös direktiiviluontotyyppimääritelmän mukaisia alueita. Muuttumat ovat sen sijaan jo kauempana direktiiviluontotyyppistä.
- Hyvän tilan määrittelyssä puustoisille soille on käytetty VMI:n luonnontilaisuusmuuttujaa, kuten myös osalle muistakin puustoisista luontotyypeistä. Keskustelussa tuotiin esille, että VMI-luonnontilaisuusmuuttujassa huonoon luokkaan menevässä osuudessa on epävarmuutta pinta-alojen tulkinnassa ja luonnontilaisuusmuuttujaa on käytetty eri tavoin eri luontotyypeillä. Toisaalta tuotiin myös esille, että VMI on tällä hetkellä parhain käytettävissä oleva aineisto puustoisten soiden pinta-alan sekä sen laadun arviointiin. Ennallistamisasetus ja sen velvoitteet eivät myöskään estä sitä, että hyvässä ja ei-hyvässä tilassa olevaa luontotyyppipinta-alaa päivitetäisiin myöhemmin, kun tieto lisääntyy.
- Lopuksi keskusteltiin siitä, kuinka luotettavaa on johtaa tai yleistää pinta-alatietoa suojelualueilta suojelualueiden ulkopuolelle. Metsähallituksen luontopalvelut on laskenut suojelusoiden osalta päällekkäisyysprosentteja. Puustoisilla soilla on aapasoiden kanssa jopa 80 % päällekkäisyyttä. Keskustelussa tuotiin lisäksi esille, että jos aapasoille johdetaan vesiä ympäröiviltä alueilta, se ei paranna puustoisia soita niiden ympärillä. Siksi pitäisi saada omat ennallistamistavoitteet sekä aapasoille että puustoisille soille, päällekkäisyydestä huolimatta.

Luontotyyppiesittelyt keskusteluineen veivät paljon aikaa, joten seuraavaan kokoukseen jäivät käsiteltäviksi letot sekä lähteet ja lähdesuot. Teemaryhmän jäseniä kannustettiin tutustumaan myös vain kirjallisesti käsiteltäviin luontotyyppeihin (huurresammallähteet, taarnaluhtaletot, palsasuot sekä muuttuneet ennallistamiskelpoiset keidassuot).

5. Muut asiat

Ei muita asioita.

6. Seuraava kokous

Seuraava kokous (lisäkokous kosteikkoluontotyypeille) pidetään 28.3.2025.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.01.

Ennallistamissuunnitelman valmistelun teemaryhmän 1 Maa- ja sisävesiluontotyytit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (Artiklat 4 ja 9),

Pöytäkirja - 5plus kokous

Aika: Perjantai 28.3.2025 klo 9.00–11.30

Paikka: Teams

Paikalla: Mikko Kuusinen (pj), Hanna-Leena Keskinen, Esko Hyvärinen, Olli Ojala, Turo Hjerppe, Iris Mäntylä (ympäristöministeriö), Katja Matveinen (varapi), Janne Pitkänen, Antti Parjanne, Jouni Tammi, Teemu Leppänen (maa- ja metsätalousministeriö), Antti Sallinen, Anna Suuronen (Suomen ympäristökeskus), Santtu Kareksela (Metsähallitus Luontopalvelut), Lauri Karvonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), Pirkko Siikamäki (ELY-keskus), Jarkko Nurmi (Suomen riistakeskus), varajäsen Arto Sorri (Suomen metsäkeskus), varajäsen Sakari Sarkkola (Luonnonvarakeskus) varajäsen Mari Lyly (Suomen riistakeskus), Maija Häggblom (Ahvenanmaan maakuntahallitus), varajäsen Marja-Liisa Pitkänen (ELY-keskus), sihteerit Aija Kukkala, Marita Arvela (Suomen ympäristökeskus) ja Raisa Nikula (Luonnonvarakeskus)

Poissa: Antti Leinonen, varajäsen Ville Schildt, (maa- ja metsätalousministeriö), Pauliina Louhi (Luonnonvarakeskus), varajäsen Hannu Lehtonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), varajäsen Raisa Tiilikainen (Metsähallitus Luontopalvelut), varajäsen Mari Annala (Suomen ympäristökeskus)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.01 ja totesi, että jatketaan edellisen kokouksen teemaa eli kosteikkoluontotyyppien käsittelyä.

Teemaryhmälle tuotettuja luontotyyppikortteja ei laiteta liitteenä hankeikkunaan, koska ne ovat keskeneräistä valmisteluaineistoa, eikä luontodirektiivin mukainen suojelutasoarviointi ja raportointi ole vielä valmis.

2. Kosteikkoluontotyyppien esittely (mahdolliset edellisessä kokouksessa käsittelemättä jääneet luontotyytit)

Letot (7230)

Käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Letot on luontotyyppi, jolla on varsin heikko tilanne ja joka eroaa muista suoluontotyypeistä. Letoilla on huomattava merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta.
- Pellonraivaus on vaikuttanut lettoihin huomattavasti ja luontotyyppin pinta-ala on pienentynyt paljon. Metsätalous on yksi merkittävä tekijä, ja letoilla on usein vesitalousongelmia ja haasteita ravinnetalouden kanssa. Muutokset ovat tapahtuneet pitkän ajan kuluessa. Riittääkö siksi vuoden 1995 pinta-ala suotuisaksi viitealaksi?
- Keskustelussa käytiin läpi, millaisia keinoja on parantaa lettojen tilaa ja keskusteltiin siitä, kuinka paljon lettojen tilan parantaminen on suojelukysymys ja kuinka paljon voidaan tehdä suojelualueiden ulkopuolella (miten metsälain 10. pykälä voi edesauttaa lettojen tilannetta).
- Lettoesiintymät vaativat hyvää huomiointia, mutta myös suojelu tulisi olla keinopaletissa mukana.
- Keskusteltiin, miten leton palauttaminen onnistuu. Maatalousartiklaan liittyen on ollut myös keskustelua turvepeltojen vettämisestä. Pelloista voi olla vaikeaa tunnistaa, mikä on ollut niiden

alkuperäinen suoluontotyyppi. Palauttamisessa olisi mietittävä ja tunnistettava, millaiseksi luontotyyppiksi kohdetta halutaan palauttaa ja ennallistaa. Letoilla tulisi olla ravinteisuutta olemassa, jos palauttamista harkitaan.

- Letot ovat yleisesti haasteellisia ennallistamiskohteita. Pelkkä ojen tukkiminen ja veden palautus eivät aina riitä. Letoilla tärkeää on veden virtaamiseen liittyvät olosuhteet.
- Luontainen umpeenkasvu voi myös muodostaa ongelman leton tilan suotuisalle kehitykselle.
- Ennallistamisen kustannukset voivat kohota letoilla korkeiksi. Toisaalta lettojen ennallistamisesta on jo saatu joitakin hyviä kokemuksia.
- Lettolajisto on varsin omaleimaista (ei vain putkilokasvien osalta) ja lajistoon kuuluu uhanalaisia ja harvinaisia lajeja. Lajiston palauttamisen mahdollisuuksia (mm. kytkeytyvyyttä) pitää tarkastella, kun pohditaan ennallistamispotentiaalia. Lajiston palauttaminen voi kuitenkin olla haasteellista.
- Letot-hankkeessa on kartoitettu luontotyyppin esiintymiä. Etelä-Suomi on käytännössä kartoitettu, mutta Pohjois-Suomessa tarvitaan vielä panostuksia luontotyyppin inventoinnissa. Olisi tärkeää kyetä turvaamaan ne alueet, jotka on löydetty ja pohtia kootun aineiston kautta, miten esiintymiä pystytään parantamaan ja mihin kannattaa priorisoida toimia.
- Puheenjohtaja totesi, että lettoihin tulee palata uudestaan teemaryhmän kanssa tulevilla keskusteluilla.

Lähteet ja lähdesuot (7160)

Lähteiden ja lähdesoiden (tai lähteikköjen) tilan parantamisen keinot herättivät runsaasti keskustelua. Käydyssä keskustelussa tuotiin esille mm. seuraavia näkökulmia:

- Lähde tai lähteikkö on olemassa, jos pohjavettä purkautuu. Huonossakin kunnossa olevia lähteitä pidetään lähteinä tai lähteikköinä, kunhan pohjaveden purkautumiskohta on olemassa.
- Lähteiden ja lähteikköjen "rakenne ja toiminta" -osatekijä on tilassa epäsuotuisa-huono, kasvillisuus ja lajisto on monilla esiintymillä tuhoutunut ja luontotyyppin pinta-ala pienentynyt.
- Luontotyyppin esiintymien palauttaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä palauttamisessa pitäisi jostain loihdittaa pohjaveden purkauma takaisin.
- Ennallistaminen on lähteen ympäristön kunnostamista, mikä tekee lähteiden ja lähdesoiden ennallistamisesta vähän erilaisen kysymyksen kuin muilla luontotyypeillä.
- Lähteitä voidaan joissain tapauksissa jättää palautumaan ja ennallistumaan passiivisesti. Lähteitä ja lähdesoita ennallistuu myös suokokonaisuuksien ennallistamisen kautta.
- Niillä alueilla, joilla on lajistopotentiaalia eli lähteistä riippuvaisten lajien esiintymiä riittävän lähellä ennallistamiskohteille leviämistä ajatellen, ennallistaminen voi onnistua paremmin.
- Metsähallituksen metsätalous Oy:n puolella on lähteiden ennallistamisen tavoitteita.
- Miten metsänhoitosuosituksissa voitaisiin tehostaa lähteiden huomioimista myös suojelualueiden ulkopuolella? MMM ei ole ehtinyt keskustella aiheesta sisäisesti vielä, mutta potentiaalia voi mahdollisesti olla, (mutta kuinka paljon, se vaatii selvittämistä).
- Pienialaiset lähteet tulevat huomioiduksi metsälain 10 pykälän kautta. Metsälailla suojellaan arvokkaimmat erityspiirteensä säilyttäneet lähteet. Jos lähteet ovat menettäneet luontaisia piirteitä, niitä ei lueta metsälain erityisen tärkeisiin elinympäristöihin, mutta otetaan silti huomioon metsätalouden piirissä.
- Metsälain 10 pykälässä ja vesilaissa on lähteen muuttamis/vaarantamiskielto, mutta metsänhoidonsuosituksissa ei ole sen enempää. Oletuksena on, että lähteet jätetään

metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Lähteiden turvaamisessa on kyse paljolti niiden tunnistamisesta ja koulutuksesta (miten luontotyyppien esiintymiä onnistutaan varomaan metsänkäsittelyssä).

- Koulutus ja neuvonta ovat tällä hetkellä haasteellisia, sillä SMK:sta vähennetty luonnonhoidon henkilöstöä. Suositusten käyttöönotto edellyttää neuvontaa ja koulutusta.
- Tuotiin esille mahdollisuus saada lähteet selkeämmin mukaan metsävaratietoihin (käsittelysuosituksetkin voisivat olla mukana). Näin tieto lähteistä tavoitaisi paremmin metsänomistajat.
- Lähteet ovat myös potentiaalisia talkoiden kohteita.
- METKA:ssa on mukana maanomistajalähtöisiä luonnonhoitotöitä, joissa olisi mahdollista huomioida lähteet.
- Ympäristötuki- ja metsälakikohteiden osalta on toimijakentässä noussut kiinnostusta ja halu viedä asiaa eteenpäin. Laajemmat, monien metsänomistajien yhteiset kohteet ovat kuitenkin haaste.
- Keskustelussa tuotiin esille, että luontotyyppiin kuuluvat myös lähdepurot ja -norot, mutta niiden huomioiminen ei näy vielä toimenpidesuosituksissa. Vaikka puroissa olisi jo nähtävissä selviä kielteisiä muutoksia, niissä voi silti yhä esiintyä arvokasta lajistoa. Luontotyyppien huomioiminen metsänhoidossa on hyvin oleellista. Esim. lumiseen aikaan lähdekohteita ei välttämättä havaita ja niitä on hakattu tai hakattu liian läheltä. Neuvonnan ja muiden keinojen kautta olisi hyvä korostaa myös puro/noro/tihkupinnat-näkökulmaa ja niiden huomioimista.
- Synergiat: vesiluontotyyppien tilaan on mahdollista vaikuttaa samalla kun huomioidaan lähteet.
- Vesilaki, metsälaki ja luonnonsuojelulaki lähestyvät asiaa eri tulokulmista, eikä luontotyyppiä käsitellä niissä kokonaisuutena. Lähteiden ja muiden pienvesien osalta olisi lainsäädännöllistä kehittämistarvetta.

Puheenjohtaja totesi tämän kokouksen myötä olevan läpi käytyä kaikki kosteikkoluontotyyppit siten, että kaikki olennaiset tiedot ovat teemaryhmän saatavilla – lukuun ottamatta vaihtelutalustoita ja rantasaita (7140).

3. Pääviestit

Katja Matveinen alusti kansallisen ennallistamissuunnitelman pääviesteistä. MMM:n viestijä Teemu Leppänen on ollut apuna viestien muotoilussa ja osallistui myös keskusteluun teemaryhmän kanssa. Pääviestien tarkoitus on tukea viestintää, ja niihin on tarkoitus koota valmiita viestejä. Viestit on ryhmitelty artiklakohtaisesti (4 ja 9). Viestit käytiin läpi teemaryhmän kanssa keskustellen ja niihin tehtiin yhdessä tarkennuksia. Viestejä kaipaillaan jo ensi viikoksi.

Keskusteltiin mm. siitä, halutaanko viestejä yleistä juustaa lisää. Esimerkiksi suojelutasoarviointi terminä on vaikea (se kuulostaa suojeluprosentilta, mitä se ei ole). Tällä hetkellä käytettävissä olevat luontodirektiivin mukaisen suojelutasoarvioinnin tulokset ovat vuodelta 2019, ja vuoden 2025 tulokset eivät ole vielä valmiit. Sovittiin, että viestinnässä käytetään toistaiseksi vuoden 2019 tuloksia. Pääviestejä voidaan myös muuttaa tarvittaessa. Todettiin, että pääviesteissä olisi hyvä huomioida luontotyyppien lisäksi myös lajit ja niiden elinympäristöt.

4. Osallistamissuunnitelma (Mikko Kuusinen)

Osallistamissuunnitelmaa ei ehditty käsittelemään ja se siirtyi myöhempään kokoukseen.

5. Seuraava kokous

Seuraava kokous on 8.4.2025, aiheena luontotyyppiryhmä niityt ja muut perinnebiotoopit.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.24.

Liite:

1. Soiden vesitaloudellinen tarkastelu ja luontodirektiivin suoyhdistymätyyppien tilan arviointi. Antti Sallinen.